

TARİH DERSLERİNDE“EGE ADALARI SORUNU”NUN ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN TARİH ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ*

EVALUATION OF HISTORY TEACHERS' VIEWS ON TEACHING AEGEAN ISLANDS ISSUES

Araştırma Makalesi

Ayten KİRİŞ AVAROĞULLARI¹ Necdet HAYTA²

Makale gönderim tarihi 13 Kasım 2017

Makale kabul tarihi 19 Kasım 2017

Özet

Müfredatlar hazırlanırken tarih dersinin genel amaçları çerçevesinde tarih öğretiminin amaçlarından birisi olan öğrenenlerin “günümüzü anlamlandırmasını” sağlayacak belli başlı konulara yer verilmesine de özen gösterildiği düşünülmektedir. Bu çerçevede günümüzde bir çok kez gündemi oluşturan Ege Adaları ve Sorunlarının tarih dersi konuları içerisinde öğrencilerde farkındalık oluşturacak şekilde yer alması ve işlenmesi gerekmektedir. Ancak konu alanı içeriğinin çok yoğun olması dolayısıyla tarih ders içeriğinin yetiştirilemediği ve bazı konuların yeterince irdelenmediği profesyoneller tarafından dile getirilmektedir. Buradan hareketle Ege Adaları Sorununun lise tarih derslerinde ne düzeyde işlendiği ve öğrencilerin bu çerçevede bilinçli olup olmadıkları incelenmeye değer bulunmuştur. Bu amaçla tarih öğretmenlerin görüşleri tespit edilmiş ve elde edilen bulgulara yemenlik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Tarih öğretimi, Ege adaları sorunu, öğretmen görüşleri

Abstract

The curriculum is a program of a specific history teaching within the general objectives of the history course which makes sense of the present. In this frame, the history lesson of the Aegean Islands and the Problems, which constitute the agenda once a day, is now on the spot to create awareness in the students and to be processed. However, because it is so intense that history is not taught in the course content and some issues are not adequately discussed by professionals. It is worth noting at this point how much work was done in their classes at the beginning of the Aegean Islands Problem and whether the students were conscious of this plan. The opinions of the teachers were taken and the findings were suggested.

Key words: Teaching history, Aegean Islands Issues, teacher views

*Bu çalışmanın bir kısmı 28 Eylül -01 Ekim, 2017 tarihlerinde. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinde gerçekleştirilen 2. Uluslararası Çağdaş Eğitim Araştırmaları Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Doç. Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, aytenkiris@mu.edu.tr

² Prof. Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Anabilim Dalı, hayta@gazi.edu.tr

GİRİŞ

Tarihi köken itibarıyla oldukça geniş bir tarihsel süreci içeren Ege Adaları Sorunu konusu özellikle günümüzde adaların siyasi, hukuki ve coğrafi durumunu anlamlandırmak açısından temel konulardan bir tanesidir. Hem ekonomik hem de askeri açıdan büyük önem arz eden Ege Denizi'nde Türkiye ile Yunanistan arasında yaşanan sorunların bir boyutu da Ege Adaları ile ilgilidir ve zaman zaman gündeme gelmektedir. Osmanlı Devleti zamanında "Cezâyir-i Bahr-i Sefid (Akdeniz-Ege Adaları ya da Kapudan Paşa Eyaleti) (Ünal, 2002) olarak isimlendirilen Ege adalarının gruplandırılması konusunda tam bir görüş birliği olmamasına rağmen (Demircan, 2002) belli başlı adalar genel olarak üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar;

- **Boğaz önu Adaları** (Semadirek, Gökçeada, Bozcaada, Limni ve Tavşan Adaları)
- **Saruhan, Doğu Ege- Adaları** (Midilli, Sakız, Psara, Sisam, İkarya)
- **Rodos ve 12 Ada -Menteşe Adaları-** (Rodos, Patmos, Leros, Kilimli, İstanköy, Astropalya, İncirli, İlyaki, Sömbeki, Herke, Kerpe, Kaşot) dır.

Adalara pek ilgi duymayan Anadolu Selçuklu Devleti'nden sonra sahil boylarında egemenliklerini kazanan Türk beylikleri; donanmalarıyla bu adalara akınlar yapmışlar, hatta bir ara Menteşeoğulları'nın, Rodos adasını bile ellerine geçirmelerine rağmen buralarda uzun süreli bir egemenlik söz konusu olmamıştır. Bir ara Çaka Bey İzmir'i, arkasından Midilli, Sisam, Sakız adalarını hatta bir rivayete göre Rodos adasını ele geçirerek o yörede küçük bir beylik kurmuştu. Adalar bir ara Bizans ile Çaka Bey'in elinde gidip gelmişti. Ancak, 1096'da I. Kılıçarslan tarafından öldürülünce onun adını taşıyan beylik de sona ermişti.

Osmanlılar ise, ancak Yıldırım Bayezid döneminde Ege'ye açılmaya başladılar. Bu nedenle adaların fethine İstanbul'un fethinden sonra girişilebildi. Fatih döneminde Kuzey Ege ve Doğu Ege-Adaları'nın büyük kısmı Boğazönu adalarından başlanılarak fethedildi. Bunlardan ilki Gökçeada, Semadirek ve Taşoz adaları oldu (1456 Şubat). Yine aynı sene içinde, Limni adası da Osmanlı idaresine bağlandı (1456 Mayıs). Midilli adası ise, burayı idaresi altında bulunduran Prens'in Türk sahillerini vuran korsanlarla birlikte hareket etmesi üzerine 1462 senesinde Mahmut Paşa'nın buraya asker çıkarıp şehri kuşatmasından 27 gün sonra fethedildi. Ardından Fatih Sultan Mehmet, 1479'da Biga beyini göndererek Sisam'ı zaptetti.

Rodos ve 12 Ada'ya gelince; 1309 yılından beri St. Jean Şövalyelerinin elinde bulunan bu adalara, Fatih Sultan Mehmet tarafından 1454-1455 yıllarında bir donanma gönderilmiş fakat bu adalar fethedilememişti. Fatih, saltanat devrinin sonlarında 1480'de de bu amaçla girişimlerde bulunmuş fakat yine başarılı olamamıştı. Fatih devrinde gerçekleştirilemeyen bu fetih, 42 yıl sonra Kanuni Sultan Süleyman tarafından gerçekleştirildi. 6 ay kadar süren bir kuşatmadan sonra şövalyeler Gran Maestro'su Philippe Villiers de l'Isle-Adam, 21 Aralık 1522'de imzaladığı anlaşma ile adayı teslim etmek zorunda kalmıştı. 213 yıl süren şövalyeler devri böylece biterken Rodos'la birlikte İlyaki (Tilos), Sömbeki, Leros ve 12 Ada'dan diğerleri de Türk egemenliği altına alınmışlardı. Kerpe ve Kaşot adaları ise, Barbaros Hayreddin Paşa'nın Kaptan-ı Derya olduğu dönemde 1538 yılının Eylül ayında Osmanlıların eline geçti.

Ege Adaları içerisinde fethedilen en son ada Sakız Adası idi. 15 Nisan 1566 günü Sakız Limanı'na girmeye başlayan Osmanlı Donanması'nın Serdarı Piyale Paşa, hemen hemen hiçbir direnişle karşılaşmadan şehri ve kaleyi zaptetti. Böylece belli bir güce ulaşmış olan Osmanlı Donanması tarafından Ege'deki adaların fethi tamamlanmış oldu.

Ege'deki bu adalar -bu adalar Venedik, Ceneviz veya St. Jean Şövalyeleri'nden alınmıştır-, 1820'lere kadar tartışmasız bir şekilde Osmanlı egemenliği altındayken, Yunan isyanıyla bu egemenlik ilk kez ciddi bir tartışma konusu oldu. Özellikle 1911-1923 yılları arasındaki gelişmeler, Ege'nin yakın tarihinde bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir. 1912 yılına gelinceye kadar Ege Denizi, Osmanlı İmparatorluğu ile Yunanistan arasında az çok dengeli bir şekilde bölüşülmüştü. Batı ve Güney-Batı Ege adaları Yunanistan sınırları içinde, Doğu ve Kuzey Ege Adaları da Osmanlı egemenliği

altındaydı. Ancak bu denge önce 1911-1912 Türk-İtalyan savaşında sonra da 1912-1913 Balkan Savaşlarında fiilen altüst oldu. Önce İtalya, hemen arkasından da Yunanistan Osmanlı Hakimiyetindeki Ege Adaları'na ayak bastılar. Osmanlı Hükümeti bu fiili durumu tanımadı ve Ege'deki egemenlik haklarından vazgeçmedi. İşte o zaman Ege konusunda çok yönlü ve diplomatik bir mücadele başladı (Hayta, 2015).

İtalya'nın Rodos ve Oniki Adayı işgal ettiği Trablusgarp savaşı ile birlikte adalarda egemenlik mücadelesi şiddetlenmiştir. Savaştan sonra imzalanan Uşi Antlaşmasıyla (1912) "Osmanlı devletinin Trablusgarp ve Bingazi'deki asker ve sivil memurlarını çekmesine karşılık Rodos ve 12 Adanın Osmanlıya iade edileceği kararlaştırılmıştır. Ancak Balkan Savaşının çıkmasıyla Yunanistan'ın adı geçen adaları işgal edeceği tehlikesi belirmiş ve buna bir önlem olarak adaların İtalya'nın geçici işgalinde kalması uygun görülmüştür (Hayta, 1996). Ancak bu yeterli olmamış Yunanistan diğer Osmanlı adalarını işgal etmiştir. 30 Mayıs 1913 tarihli Londra "Ön Barış Antlaşmasında" işgal edilen bütün adalar hakkında karar verme yetkisi "*büyük devletlere* (Avusturya-Macaristan, Almanya, İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya)" bırakılmıştır. Nihayetinde bu devletler kararlarını vermişler ve 13 Şubat 1914'de Yunanistan'a, 14 Şubat 1914 günü Osmanlı Devleti'ne sundukları ortak notayla; Gökçeada, Bozcaada ve Meis dışında Yunan işgalindeki bütün adaların Yunanistan'a bırakıldığını bildirmişlerdir (Hayta, 1996). Büyük devletlerin verdiği karara göre Yunanistan'a bırakılan adalar "ne deniz üssü ne askeri" amaçlar için kullanılamayacaktır. Yunanistan bu ibareleri onayladığını bildiren bir açıklama yaparken Osmanlı hükümeti karara yönelik cevabında "büyük devletlerin kararlarını resmen öğrenmiş olduğunu" bildirmiştir (Özman, 1988). İtalya'nın çabaları sonucu büyük devletler "Rodos ve 12 Ada" konusunda herhangi bir karar bildirmemişlerdir (Hayta, 1996). I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele dönemi sonrasında 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması ile Rodos ve 12 Ada ile Meis adası İtalya'ya, Gökçeada ve Bozcaada dışındaki Ege adaları da askerden arındırılmak şartıyla Yunanistan'a bırakılmıştır.

II. Dünya Savaşı yıllarında Ege adaları üzerinde önemli mücadeleler olmuştur. Savaş sürecinde Almanya Yunanistan'a bağlı Ege adalarını da işgal etmiştir. Savaşın sonunda imzalanan Paris Andlaşması ile de Rodos ve 12 Ada'nın Yunanistan'a verilmesi kararlaştırılmıştır. Ancak meseleler bitmemiş, günümüzde de Türkiye-Yunanistan ilişkilerini olumsuz etkileyen Karasuları ve kıta sahanlığı sorunları, adaların silahlandırılması, egemenliği tartışmalı ada, adacık, kayalıklar (Gri bölgeler) ve hava sahası (FIR) gibi sorunlar zaman zaman gündeme gelmektedir.

Ege Adaları Sorununun Lise Tarih Dersi Öğretim Programları Ve Ders Kitapları Açısından Değerlendirilmesi

Tarihi köken itibarıyla oldukça geniş bir tarihsel süreci içeren Ege Adaları Sorunu konusu özellikle günümüzde adaların siyasi, hukuki ve coğrafi durumunu anlamlandırmak açısından temel konulardan bir tanesidir. Bu açıdan tarih ders kitaplarında tarihsel süreç içerisinde Ege adalarının ve ege adaları sorununun ele alınış biçimi incelenmiştir.

Lise eğitimi öncesi öğrencilerin bu konuda ön bilgi kazanıp kazanmadıkları açısından güncellenen Ortaokul 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı da incelemeye tabi tutulmuştur. 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında (Ataş, 2017), 1920 öncesi Ege Adalarının durumuna dair bilgi bulunmazken, Sevr Barış Antlaşması (10 Ağustos 1920) başlığı altında ve "Lozan Antlaşması (24 Temmuz 1923)" başlığı altında bir cümle ile adaların durumu bilgisi verilmiştir. Lozan Antlaşması (24 Temmuz 1923)" başlığı altında "*Gökçeada (İmroz) ve Bozcaada Türkiye'ye öteki Ege Adaları Yunanistan'a bırakıldı. On İki Ada İtalya'ya kaldı*" (s.96)" ifadesinin bulunduğu yerlerde harita destekli detaylı bilgilendirme yapılması ve öğretmenlerin konuyu yapılandırmacı anlayışa uygun sorgulamaya dayalı konuyu işlemeleri yönünde yönlendirmelerin gerekli olduğu düşünülmektedir.

2017 yılı itibarıyla Tarih 9, 10 ve 11. Sınıf dersi öğretim programları güncellenmiş ve yeni ders kitapları yayınlanmıştır (eba.gov.tr.). Geçen yıl kullanılan ders kitapları incelendiğinde 9. Sınıf Tarih konuları içinde "Ege ve Yunan Uygarlığı" başlığı içinde verilen ada sadece Giri'tir. 10. Sınıfta Ege Adaları ile ilgili Fatih döneminde "Eğriboz, Taşoz, Semadirek, İmroz, Bozcaada ve Midilli'nin

alınması “şeklinde geçmektedir. Bunun yanında Kanuni Dönemi’nde Rodos Seferi ve Bakan Savaşlarında İtalya’nın Rodos ve Oniki Adayı işgali bilgisi yer almaktadır. 11. Sınıfta okutulan İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında (Top Yay., 2016) ise Lozan Barış Antlaşması konusu içerisinde Batı Sınırı alt başlığında Gökçeada, Bozcaada ve Tavşan adalarının Türkiye’ye bırakılacağı (s.86) bilgisi bulunmaktadır.

Güncel Ortaöğretim Tarih 10 Ders Kitabı (Tüysüz, 2016) incelendiğinde 13 kez “Ege Adaları” ifadesinin geçtiği tespit edilmiştir. Ancak bu ifadelerin geçtiği yerlerde detaylı bilgi bulunmamaktadır. Ege adalarının Osmanlı hakimiyetine geçişi kısaca anlatılmıştır. Osmanlı hakimiyetinden çıkmaya başlaması olarak Yunan İsyanı başlığı altında sadece “(Yunanistan) bazı ege adalarını ele geçirdiler” ifadesi kullanılmıştır. 1829-1832 yılları arasında yeni kurulan Yunanistan için sınırlar belirlenirken Ege Denizinin kuzeyinde yer alan “Kuzey Sporadlar” ile güneyindeki “Kiklad Takımadaları” na sahip oldukları (Özman, 1988) bilgisi harita destekli verilmesi en azından adaların durumunun bir nebze anlaşılması için başlangıç olabilirdi. Yine bu aşamada günümüzde Ege Adalarının durumuna yönelik öğrencilerin dikkatini çekme yönünde çalışmalara yer verilmesi tarih öğretiminde hedeflenen eleştirel düşünme becerisinin işe koşulmasını sağlayacaktır.

Sadece “Birinci Balkan Savaşı” başlığı altında Londra Konferansı maddeleri verilirken “Ege Adalarının durumu büyük devletlerin vereceği karara bırakıldı (s. 197) ifadesi yer almaktadır. Ders kitabında hemen sayfanın sonunda konuyla ilgili olarak “Sizce büyük devletler Ege Adalarıyla ilgili olarak nasıl bir karar vermiş olabilirler? Neden? sorusu yer almaktadır. Ancak bu soruyu cevaplandırmak için olayların devamında yaşananların bilinmesi gerektiğinden öğrencinin bu soruyu cevaplaması için araştırma yapması gerekmektedir. Zira ders kitabında bu soru için ayrıca bir bilgi veya belge bulunmamaktadır. Belki bu sorunun cevabı 11. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında irdelenmiş olacağı düşünülmüşse de yapılan incelemede bilgiye rastlanmamıştır. Güncellenen 11. sınıf Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında (Ürküt, 2017) Sevr Antlaşması kısmında (s.50) yürürlüğe girmeyen bu anlaşmanın maddeleri arasında “On İki Ada İtalya’ya; Ege Denizindeki diğer adalar Yunanistan’ın egemenliğine verildi” ifadesi ve Lozan Antlaşması maddeleri kısmında (s. 116) Gökçeada ve Bozcaada Türkiye’ye, Ege Adaları Silahsızlandırılarak Yunanistan’a verildi. On İki Ada İtalya’ya bırakıldı” şeklinde yer almaktadır.

Ortaöğretim 12. Sınıf Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi dersi öğretim programı incelendiğinde “*Türk dış politikasındaki gelişmeleri açıklar.*” kazanımının açıklamalar kısmında “*Türk-Yunan ilişkileri; Ege Adaları, Kıta sahanlığı ve Kıbrıs sorunu çerçevesinde ele alınacaktır.* (MEB,2012) ifadeleri yer bulmaktadır.

Öğretim programına paralel olarak 12. Sınıf Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi ders kitabında (Akgün, E.; Balçılar, E.; Kılıç, M., 2017) “*Türk-Yunan İlişkileri*” başlığı altında yer alan konulardan bir tanesi “*Ege Adaları Sorunu*” (s.175) konusudur. Kitapta “*Bilgi Notu*” kısmında Ege adalarının Yunanistan’a bırakılma süreci genel olarak verilmiştir. Ayrıca kitapta “*Kıta Sahanlığı Sorunu, Kara Suları Sorunu, Ege Hava Sahası (FIR Hattı) Sorunu*” konu başlıkları verilmiş ve başlıkların altında teker teker açıklamalar yapılmıştır. Bu açıklamalar sadece bilgi verme amaçlı yazılmış olup herhangi bir tartışma geliştirilmemiştir. Kitabın ilerleyen kısımlarında “*Türkiye-Balkan İlişkileri*” başlığı altında Yunanistan ile ilişkiler çerçevesinde “*Ege Kıta Sahanlığı ve Ege Adalarının Silahsızlandırılması*” kısaca konu edilmiştir.

Ancak araştırma bulgularında da ifade edildiği gibi Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi “*seçmeli*” bir ders olarak 12. sınıf sözel ve eşit ağırlık öğrencilerinin aldığı ders grubu olduğu için bütün öğrencileri kapsamamaktadır. Bu durumda öğrencilerin Ege Adaları ve Ege Adaları Sorunu konusunda yeterince bilgi sahibi olmalarını önlemektedir.

Bu çalışmanın amacı öğrencilerin Tarih dersi öğretim programlarında az da olsa yer bulan özellikle Türk-Yunan ilişkileri açısından temel konulardan birisi olan Ege Adaları Sorunu konusunun öğretimine yönelik tarih öğretmenlerinin görüş ve önerilerini tespit etmektir. Ege Adaları sorununun seçilmesinin nedeni sorunun tarihi kökenlerini kavratmanın yanı sıra tarih ve diğer disiplinler bağlamında öğrencilerin harita bilgisini kullanımını ve zaman zaman gündem oluşturması dolayısıyla günümüzü anlamlandırmasını sağlayacak bir konu olmasıdır. Çünkü Türkiye sahillerine oldukça

yakın olan ve günübirlik gezi turlarının düzenlenebildiği bu adaların bugün neden Türkiye sınırları içerisinde yer almadığı konusunda bilinç oluşturma bağlamında bu konunun tarih derslerinde ne şekilde yer alması ve öğretimine yönelik öğretmenlerin görüşlerini incelemek önemli görülmüştür. Ayrıca medyada Ege adalarının durumuna yönelik çıkan haberler bağlamında tarih derslerinde bu konunun irdelenip irdelenmediği anlaşılacaktır.

YÖNTEM

Bu çalışma Ege Adaları Sorunu konusunun öğretimine yönelik tarih öğretmenlerinin görüş ve önerilerini ortaya koymak için hazırlanan betimsel modelde bir çalışmadır.

Araştırmanın örneklem grubunu 9 tarih öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 6 tanesi Muğla'da 1 tanesi Ankara, 1 tanesi Eskişehir ve 1 tanesi de Denizli'de görev yapmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler 16 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahiptir. Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 5 tanesi erkek 4 tanesi kadındır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan detaylı görüşme formu çerçevesinde tarih öğretmenlerinin adı geçen konu ile ilgili görüş ve önerileri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu formdan elde edilen veriler araştırmacılar tarafından betimsel olarak analiz edilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

1. Öğrenciler belli başlı Ege adalarının isimlerini yazarak/haritadan gösterebilirler mi? Sorusuna öğretmenler tarafından verilen cevaplar

Araştırma çerçevesinde görüşlerine başvuru alan öğretmenlerden 6 Tarih öğretmeni "hayır yazamaz ve gösteremezler" diyerek öğrencilerinin Ege Adalarının isimlerini yazarak/haritadan gösteremeyeceklerini düşünmektedir. Ö6, "Görev yapmış olduğum okullardaki (MEB)'deki öğrenci profilini genel olarak düşündüğümde Ege Adalarının isimlerini bilmediklerini ve haritadan gösterebileceklerini düşünmüyorum. Öğrencilerimiz Türkiye Fiziki haritasını da yeterine tanımadıklarını ve coğrafya bilgilerinin de istenilen düzeyde olmadığını görüyorum." şeklinde cevabını yazmıştır. Bu soruya olumsuz cevap veren diğer öğretmenlerin görüşleri ise şu şekildedir:

Ö5 "Midilli, Sakız, Sisam, İstanköy ve Rodos gibi büyük adaları gösterebilirler."

Ö2 "Bazıları gösterebilir, ama çoğunluğu gösteremez."

Ö7 "Gökçeada ve Bozcaadayı gösterebilirler, diğerlerini de aaa bunlar Yunanistanın mı diye hayret ederek gösterebilirler" cevaplarını yazmışlardır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden sadece Ö1 "Evet yazıp/gösterebilirler." cevabını vermiştir.

2. Öğrenciler "Ege adaları sorunu hakkında yeterli bilgi birikimine sahip midirler? Neden? Sorusuna ilişkin bulgular

Sadece 1 öğretmen bu soruya olumlu cevap vermiştir. Bu öğretmenin cevabı şu şekildedir:

Ö1: Yeterli bilgi birikimine sahip olduklarını düşünüyorum. Bence kesinlikle olmaları gerekir. Çünkü Ege adaları Türk Tarihi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bugün ülkemizin güvenliği açısından, ekonomik açıdan, jeostratejik öneminin bilinmesi açısından Ege adaları meselesinin bilinmesi gerekir.

Araştırma çerçevesinde görüşlerine başvuru alan tarih öğretmenlerden 8 tanesi öğrencilerinin "Ege Adaları" ve "Ege Adaları Sorunu"na ilişkin yeterli bilgi birikimine sahip olmadıklarını düşünmektedir. Öğretmenlerin cevapları şu şekildedir:

Ö2: Sadece özel ilgisi olanların yeterli bilgisi var. Bu konu ders kitaplarında detaylı anlatılmadığı için çoğu bilgi sahibi değil. Özel olarak soran veya testlerde karşılaştıklarında soru yöneltenlerin bilgisi var.

Ö5: Çağdaş Türk ve Dünya tarihi Dersi sadece sözel ve eşit ağırlık öğrencilerinin aldığı ders grubu olduğu için bütün öğrencileri kapsamamaktadır. Bu da öğrencilerin Ege Adaları konusunda yeterince bilgi sahibi olmalarını önlemektedir

Ö4: Yeterli bilgi birikimine sahip değiller. Çünkü Ders kitaplarında yeterince bilgi yok.

Ö6: Öğrencilerimiz Ege Adaları konusunda yeterli bir bilgiye sahip değildirler. Çünkü 11.Sınıf 2 saatlik TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde Lozan Antlaşması maddelerinde oldukça kısa bir açıklama ve zaman diliminde bir iki cümleyle anlatımına yer vererek geçiştirilen bir konu olarak maalesef kalmaktadır.

Ö7: “Değiller resmi tarihte müfredatta yer verilmemiş. Tabiki 5 adım ötemizdeki adaların niye Yunanistan’a ait olduğunu bilmeleri gerekir”

Ö8. “Hayır değiller. Ancak 12. sınıfta böyle bir konu var ve müfredatın yoğunluğu içinde konunun kaynayıp gittiğini düşünüyorum. Sadece ders kitabında daha doğrusu 11. Sınıfta Lozan Antlaşmasını anlatırken kısaca değinip geçiyoruz. 12. Sınıf Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi dersinde de öğrenciler dersi seçmeli ders olduğu için ciddiye almadıkları gibi LYS ‘de soru çıkma ihtimaline karşı yine ilgili öğrencilerimize Yumuşama Dönemi Türk Dış Politikası konusunu anlatırken Kıbrıs Meselesi içinde Ege Adaları sorusunda adaların silahlandırılması ve Kıta Sahaneliği konularını da bir paragrafı geçmeyecek şekilde anlatıp konuyla ilgili bir kaç soru örneği çözümlenmekle konuyu maalesef tamamlıyoruz”

Ö9: “Hayır. Sadece kitapta yazan bilgiler çerçevesinde kalıyor konu. Derslerimizde 11. Sınıflardaki TC. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde yeterli bir bilgi vermediğimiz için öğrencilerimize de konuyu öğretebildiğimizi düşünmüyorum ancak tarih dersine ilgili test çözen öğrencilerimiz bu durumda nadiren görülüyor aslında bu konuda gelen test sorusu olduğunda soru getiren öğrenciye bilgi aktarımında bulunup sorusunu cevaplandırıyorum.”

3.Öğrencilerinizin “Ege Adaları Sorunu”nun tarihsel temelleri konusunda bilgi sahibi olması ve belki çözüm önerileri getirmesi yönünde düşünceleriniz nelerdir? sorusuna yönelik bulgular

Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin bu soruya verdiği cevaplar aşağıda yer almaktadır:

Ö1. Milli Eğitim Bakanlığı’nın Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ‘da görsel/işitsel konu ile ilgili materyaller bulunsa daha iyi olacağını düşünüyorum.

Ö2. Konunun tam anlamıyla anlaşılması için 8.sınıftan itibaren ele alınması gerekmektedir. 8.sınıfın konularında yüzeysel bir şekilde geçiyor.

Ö3. Ders kitaplarında bu konunun daha ayrıntılı olarak verilmesi gerekmektedir.

Ö4. İlgili ünite ve konularda sadece kısa geçişlerle verildiği için yeterince zaman ayıramıyoruz (...) Kardak kayalıkları krizini biliyorlar.

Ö5 Yakın tarihimizde Kardak krizi kamuoyunda Ege adalarına olan ilgiyi arttırmıştır. Bunun yanında bir diğer etken de yakın Yunan adalarına Türkiye’den yapılan yoğun turistik gezilerdir.

Ö6. 11 Sınıf zorunlu TC. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde, Dış Politika konusunda bu konuya ayrı bir genel başlık altında yer verilmesi ve 12. Sınıf TM Gruplarında Çağdaş Türk Ve Dünya Tarihi zorunlu tutulup bu konu ana başlık altında ve etkileşimli tahtadan harita üzerinde bizzat öğrenciyle birlikte harita bilgisiyle anlatılırsa faydalı olur ve Öğrencilerimiz Türkiyemizin jeopolitik ve stratejik konumuna dair birkaç cümle bilginin dışına çıkıp sadece Türkiyemizin etrafı üç tarafı denizlerle çevrili bir yarım ada ve bir iç denizden ibaret olmadığını adalar hakkında da naçizane bilgi sahibi olabilirler diye de düşünmekteyim.

Ö7. Ege Adalarına ders kitaplarında neredeyse maalesef yer verilmediğini düşünüyorum.

Ö8. Ege adalarının hangileri olduğu ve hangilerinin hangi ülkelere ait olduğunu gösteren net bir harita olmalı ve Yunanistan ile adalardan dolayı bazı sorunlarımız olduğu, zaman zaman bu

sorunların iki ülkeyi karşı karşıya getirdiği dile getirilmeli. Günlük hayatımızda adalarla ilgili gelişmeler sürekli karşımıza çıkıyor ve öğrencilerin en azından söz konusu adaların hangileri olduğu konusunda bir fikrinin olması onların konuyu yorumlamalarını kolaylaştıracak, bilmeden fikir sahibi olmalarını önleyecek, olaylara bakışlarını olumlu etkileyecektir.

Ö9. 8. Sınıf düzeyinde verilebilir. Konuyla ilgili Lise dönemine geçmeden önce küçük de olsa bir bilgilerinin olmasının iyi olacağını düşünüyorum.

Bu soruya yönelik öğretmenler Ege Adaları ve Ege Adaları sorununun ortaokul düzeyinden itibaren verilmesi gerektiği, lise tarih dersi öğretim programlarında ve ders kitaplarında bu yönde düzenlemelerin olmasına işaret eden açıklamalarda bulunmuşlardır.

4.Öğrencileriniz sınıfta Ege adaları Sorunu ile ilgili anekdot vs biliyorlar mı ? Duyduklarınız varsa lütfen yazınız. (örn. İsmet Paşa'nın karşı adadan gelen horoz sesini duyduktan sonra "bu kadar yakın olduğunu bilseydim vermezdim" demesi gibi veya pisipisine kaybettik gibi söylemler)

Bu soruya genellikle öğretmenlerimiz bilmiyorlar, duymadım şeklinde cevaplar vermişlerdir. Sadece 1 öğretmen "Dedemin İnsanları" filmi biliyorlar" şeklinde cevap vermiştir. Ancak bu cevapta yeterli değildir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ege Adaları Sorunu konusunun öğretimine yönelik tarih öğretmenlerinin görüş ve önerilerini tespit etmek amacıyla yürütülen araştırma sonuçlarına göre tarih öğretmenleri siyasi, ekonomik ve turizm yönü dolayısıyla güncelliğini koruyan bir konu olmasına rağmen öğretim programlarında ve ders kitaplarında "Ege Adaları ve Sorunlarının" yeterince yer almadığını, müfredat yoğunluğu nedeniyle derslerinde çok fazla üzerinde duramadıklarını belirtmişlerdir. 12. Sınıf Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi biraz fazla yer almasına rağmen bu dersin de Seçmeli olması nedeniyle pek etkili olmadığı görüşündedirler. Yani 12. Sınıf Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi dersini seçmeyen bir öğrenci liseden mezun olduğunda Ege Adaları Sorunu hakkında herhangi bir bilgi sahibi olmadan mezun olmaktadır. Diğer lise tarih derslerinde de hem Ege Adaları sorununun tarihi temelleri hem de iki ülke arasında hala devam eden Ege Adaları sorununun analizine yönelik çalışmaların yer alması tarih öğretmenlerinin ortak görüşüdür. İyimser bir tavırla lise öğrencilerinin hepsinin 12. Sınıf Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi dersini seçtikleri düşünüldüğünde bile ders kitabında yer alan konuların harita destekli bir şekilde daha etkili verilmesi, tartışmaya ve sorgulamaya yönelik etkinliklerin planlanması gerektiği düşünülmektedir. Bu konuya yönelik gazete haberleri sorgulanmalı, kaynak güvenilirliği ve kanıt sorgulamaya yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Bu yönde geliştirilen öneriler şu şekildedir:

- "Ege Adaları" tarih öğretim programında ve ders kitaplarında kronolojik ve tematik bir anlayışla ele alınmalı ve Osmanlı hakimiyeti öncesi, Osmanlı hakimiyeti süreci, Osmanlı hakimiyetinden ayrılış ve güncel durumu gibi tarihsel süreci bütüncül bir şekilde öğretim programlarında ve etkinliklerle ders kitaplarında yer almalıdır. İki ülke ilişkilerini etkileyen Karasuları ve Kıta Sahaneliği sorunları, adaların silahlandırılması, egemenliği tartışmalı ada, adacık, kayalıklar (Gri bölgeler) ve hava sahası (FIR) gibi sorunlar kanıtlarla destekli işlenmeli, çözüm önerileri konusunda fikirler geliştirilmelidir.
- Bu adalardaki Türk nüfusu, adalardaki vakıf eserlerinin durumu, sosyo-kültürel yapı hakkında araştırmalar yapılması teşvik edilmelidir.
- Tarih öğretmenlerinin bu konuda bilgilerini güncellemeye yönelik eğitim seminerlerine ihtiyaç olduğu gözlemlenmiştir.
- Bu konuda yapılacak çalışmalar için araştırmacılara; Liselerde okuyan öğrencilerin bu konudaki bilgi düzeylerini ölçerek konunun öğretimine yönelik etkinlikler hazırlanması, daha geniş örneklem grubu (öğretmenler-üniversite, lise, ortaokul öğrencileri ve veli katılımlı) ile çalışmaları önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Demircan, Y. (2002). Ege Adalarında Osmanlı Hakimiyeti. *Türkler*, 9. Cilt. S. 363-372.
- Hayta, N. (1996). İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Ege Adaları Sorunu. *Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 36(817).
- Hayta, N. (2000). Ege Adaları Meselesinin Tarihçesi Hakkında 3 Şubat 1922 Tarihli Bir Rapor. *Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 46(225).
- Hayta, N. (2015). 1911'den Günümüze Ege Adaları Sorunu, Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını.
- Özman, M. A. "Lozan Andlaşmalarında Ege Adalarının Hukuki Statüsü", A. Ü. SBF Dergisi, Cilt. LXIII, No. 3-4, Temmuz-Aralık 1988, ss. 197-207
www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/43/3/m_aydogan.pdf
- Ünal, A. A. (2002). XVI. Ve XVII. Yüzyıllarda Cezayir-i Bahr-i Sefid (Akdeniz-Ege Adaları ya da Kapudan Paşa Eyaleti), 9. Cilt; s. 614-617.

İncelenen Ders Kitapları

- Ataş, Ç. (2017). İlköğretim 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı. Ankara: Top yayıncılık.
- Balcılar, E.; Kılıç, M.; Kurt,Y. (2016). Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük. İzmir: Top Yayıncılık.
- Tüysüz, S. (2016). Ortaöğretim Tarih 10 Ders Kitabı. Ankara: Tuna Yayıncılık.
- Ürküt, M. (2017). Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük. Ankara: Ata Yayıncılık.

EXTENDED SUMMARY

The issue of the Aegean Islands problem, which contains a very large historical process in terms of historical background, is one of the fundamental issues in terms of making sense of the political, legal and geographical situation of the islands today. Both the size of the problems in the economic and military terms, Greece and Turkey in the Aegean Sea, great importance is also related to the Aegean Islands and from time to time come to the fore.

The curriculum is a program of a specific history teaching within the general objectives of the history course which makes sense of the present. In this frame, the history lesson of the Aegean Islands and the Problems, which constitute the agenda once a day, is now on the spot to create awareness in the students and to be processed. However, because it is so intense that history is not taught in the course content and some issues are not adequately discussed by professionals. It is worth noting at this point how much work was done in their classes at the beginning of the Aegean Islands Problem and whether the students were conscious of this plan.

This study is a study in the descriptive model prepared to reveal the opinions and suggestions of history teachers about the teaching of Aegean Islands Problem. The sample group of the study has 9 history teachers. In the frame of the detailed interview form prepared by the researchers as data collection tool, it was tried to determine the opinions and recommendations of the history teachers related to the mentioned subject. The data obtained from this form were analyzed descriptively by the researchers.

According to the results of the research conducted to determine the views and suggestions of the history teachers regarding the teaching of the Aegean Islands Question, although the history teachers are a topic which keeps its update due to political, economic and tourism aspects, it is determined that "Aegean Islands and Their Questions" are not enough in the curricula and textbooks, due to the fact that they can't tolerate too much in their lessons. Although the 12th grade Contemporary Turkish and World History takes place a bit, this course is not very effective because it is Elective. That is, when a student who does not choose the 12th grade Contemporary Turkish and World History lesson graduates in the language, he graduates without any knowledge about the Aegean Islands Problem. In other high school history lessons, it is a common view of history teachers that both the historical foundations of the Aegean Islands problem and the studies on the analysis of the Aegean Islands problem still continue between the two countries. It is thought that even if all of the high school students choose to take the 12th class Contemporary Turkish and World History lesson, it is thought that the topics given in the textbook should be given more effective map-based, and discussing and questioning activities should be planned. Newspaper news on this subject should be questioned, studies on resource reliability and evidence inquiry should be carried out. The opinions of the teachers were taken and the findings were suggested.

Kiriş-Avaroğulları, A. & Hayta, N. (2017). Tarih derslerinde "Ege Adaları Sorunu" nun öğretimine ilişkin Tarih öğretmen görüşlerinin incelenmesi, *Araştırma ve Deneyim Dergisi (ADEDER)*, 2 (2), 116-124. <http://dergipark.gov.tr/adeder/issue/32970/366409> adresinden alınmıştır.